

כיתות ט'-י'

האם למגילת אסתר יש סוף טוב?

הקדמה

סיפור המגילה מוכר כסיפור חג יהודי קלאסי של איום המסתיים בהצלה ניסית. קריאה מעמיקה במגילה מאפשרת התבוננות מחודשת על העם היהודי כמיעוט גולה. במגילה מתגלות שנאה, זרות והדרה, כמו גם התגייסות, סולידריות ואחוזה. המגילה מעלה דילמות מוסריות שונות, ביניהן שאלות של מוסר לחימה, הזכות להגנה עצמית, מטרה המקדשת את האמצעים, וקדושת החיים.

מטרות

- 1 היכרות עם פרטי סיפור מלחמת היהודים על נפשם בסוף מגילת אסתר.
- 2 התנסות בלימוד מאמרי דעה וקריאה ביקורתית.
- 3 ניתוח דילמה מוסרית וקיום דיון מתוך הקשבה והבנת צדדיה השונים של הסוגיה.

ציוד דרוש

← דפי מקורות.

← דפי דילמות כמספר החברות.

1. פתיחה - סיפור המגילה

- ← אזכור קצר של סיפור המגילה.
- ← קריאת מגילת אסתר, פרק ט' (נספח א') ומורשת 'פורים שני' (נספח ב'). מומלץ להדגיש את הנתונים המספריים המופיעים בפרק.
- ← דיון קצר (להדגשת מורכבות הסיטואציה).

שאלות לדיון

- 1. מה היתה הכוונה המקורית של המן? מה הפתרון שמוצאים אסתר ומרדכי?
- 2. במה הפתרון שהם מוצאים הוא צודק ומוסרי לדעתכם?
- 3. מהם ההיבטים הלא מוסריים של המציאות המתוארת בסיום הסיפור?
- 4. מדוע לדעתכם בחרו הקהילות השונות לציין מועדי הצלה דווקא בזיקה לפורים?
- 5. מה משמעות סיפור המגילה עבורם?
- 6. האם הייתם מגדירים את פרקי הסיום כסוף טוב?

2. משימה בחברות או בקבוצות קטנות

- ← כל חברות תקבל טקסט ושאלות לדיון (נספח ג'). מומלץ שיותר מחברות אחת תעבוד על כל טקסט, לטובת השוואה בין אופני ההבנה של כל חברות, ובין הדעות והעמדות המתעוררות אצל משתתפים שונים בדיון.¹

¹ במסגרת שיעור כפול אפשר לתת לכל חברות שני מאמרים שבהם דעות מנוגדות.

2. שיח מסכם: הצגת עמדות והצבעה

- ← כל חברותא תציג את הרעיון עליו קראה באמצעות דף הדילמה (נספח ד'), תוך הקפדה על הבאת עמדה מחזקת לנאמר לצד התבוננות ביקורתית.
- ← חשוב לרכז על הלוח את הרעיונות העיקריים מכלל המאמרים.
- ← הצבעה: בתום סקירת המאמרים והעמדות שעלו בכיתה נקיים הצבעה לגבי אחת השאלות הבאות. לפני ההצבעה רצוי שנציג של כל עמדה יציג אותה בפני הכיתה במשפט אחד, ואז לאפשר הצבעה. (ההצבעה מסייעת להגיע לניסוח בהיר של עמדה, והתמודדות עם נקיטת עמדה מנומקת).²

שאלות אפשריות להצבעה

- 1. למגילה יש סוף טוב - בעד / נגד.
- 2. עמדה א' - היהודים עברו מהגנה עצמית לנקמנות פרועה. עמדה ב' - אל מול האיום הקיומי צעדי היהודים מוסריים ומוצדקים.
- 3. א' - המסר במגילה הוא של מוסריות וצדק. ב' - המסר של המגילה הוא של נצחון בכל מחיר.

² אם התלמידים קראו יותר ממאמר אחד אפשר להצביע על המאמר או הטיעון הכי משכנע.

מקורות ללימוד

אסתר פרק ט

- (א) ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר המלך ודתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאייהם:
- (ב) נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשוורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא עמד לפניהם כינפל פחדם על כל העמים:
- (ג) וכל ישרי המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את היהודים כינפל פחד מרדכי עליהם:
- (ד) כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות כי האיש מרדכי הולך וגדל:
- (ה) ויכו היהודים בכל איביהם מכת חרב והרג ואבדו ויעשו בשנאייהם כרצונם:
- (ו) ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבדו חמש מאות איש:
- (ז) ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא:
- (ח) ואת פורתא ואת אדליא ואת ארדתא:
- (ט) ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארדי ואת ויזתא:
- (י) עשרת בני המן בן המדתא צר היהודים הרגו ובבזה לא שלחו את ידם:
- (יא) ביום ההוא בא מספר ההרגים בשושן הבירה לכני המלך:
- (יב) ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבדו חמש מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עוד ותעש:
- (יג) ותאמר אסתר אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום ואת עשרת בני המן יתלו על העץ:
- (יד) ויאמר המלך להעשות כן ותנתן דת בשושן ואת עשרת בני המן תלו:
- (טו) ויקהלו היהודיים [היהודים] אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזה לא שלחו את ידם:
- (טז) ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם ונוח מאיביהם והרג בשנאייהם חמשה ושבעים אלף ובבזה לא שלחו את ידם:
- (יז) ביום שלשה עשר לחדש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה:
- (יח) והיהודיים [והיהודים] אשר בשושן נקהלו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה:

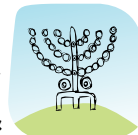

מקורות ללימוד

המשך - אסתר פרק ט

- (יט) על־כן היהודים הפרוזים [הפרזים] הישבים בערי הפרזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה יום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו:
- (כ) ויכתב מרדכי את־הדברים האלה וישלח ספרים אל־כל־היהודים אשר בכל־מדינות המלך אחשוורוש הקרובים והרחוקים:
- (כא) לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום־חמשה עשר בו בכל־שנה ושנה:
- (כב) כימים אשר־נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים:
- (כג) וקבל היהודים את אשר־החלו לעשות ואת אשר־כתב מרדכי אליהם:
- (כד) כי המן בן־המדתא האגגי צרר כל־היהודים חשב על־היהודים לאבדם והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם:
- (כה) ובבאה לפני המלך אמר עם־הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר־חשב על־היהודים על־ראשו ותלו אותו ואת־בניו על־העץ:
- (כו) על־כן קראו לימים האלה פורים על־שם הפור על־כן על־כל־דברי האגרת הזאת ומה־ראו על־ככה ומה הגיע אליהם:
- (כז) קימו וקבל [וקבלו] היהודים עליהם ועל־זרעם ועל כל־הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל־שנה ושנה:
- (כח) והימים האלה נזכרים ונעשים בכל־דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא־יסוף מזרעם:
- (כט) ותכתב אסתר המלכה בת־אביחיל ומרדכי היהודי את־כל־תקרי לקים את אגרת הפורים הזאת השנית:
- (ל) וישלח ספרים אל־כל־היהודים אל־שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשוורוש דברי שלום ואמת:
- (לא) לקים את־ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על־נפשם ועל־זרעם דברי הצמות וזעקתם:
- (לב) ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונכתב בספר:

מקורות ללימוד

פורים שני

שמחת הפורים לזכר ההצלה מאסון המוני היתה רעיון מוצלח כל-כך, עד שרבים בכל גלויות ישראל אימצו אותו גם למקרים של ישועה מאסונות ציבוריים ופרטיים. גזירות שמד, עלילות דם, מלחמות, סכנות טבע, מחלות וצרות אחרות שנמנעו או הסתיימו - כל אלה היו סיבה למסיבה שכונתה 'פורים שני'. לרוב ימי פורים שני הללו חוברו פיוטים, תפילות הלל ו-'על הניסים' שהותאמו לנסיבות האירוע. לעיתים חוברה גם מעין מגילה המספרת על השתלשלות העניינים, והיא הוקראה באותו היום בבית-הכנסת המקומי. כמו כן, היה מקובל לא לעבוד ביום זה, והונהגו בו סעודות מצווה ומשלוחי מנות.

ידועים כמאה חגי פורים-שני כאלה, והם נקראים בדרך כלל על שם המקום שבו ניצלו היהודים מאסון, או בשם המזהה את האירוע. בין אלה: פורים נרבונה (צרפת 1236), [...] פורים קסטיליה (1339), [...] פורים נוצרים (אלג'יר 1540) מציין את הצלתם של היהודים מפני הגעתם של שליחי האינקוויזיציה אל המדינה משום שהכובשים הספרדים שעלו על חוף אלג'יר נהרגו ברעידת אדמה [...] ועוד.

לימוד בחברותא

כיצד זה אנו חוגגים הרג בני אנוש? | הרב אביה הכהן

"ובבצה לא שלחו את ידם".

ישנו סיפור ידוע – פרופסור עקיבא ארנסט סימון, מאנשי 'ברית שלום', לא אהב את חג הפורים בו חוגגים את הרג הגויים. ומה עשה הפרופסור עם החג? ביום י"ד באדר היה בירושלים (פורים בירושלים בט"ו), וביום ט"ו בתל אביב (שם פורים בי"ד) וכך התחמק מלחגוג את החג. לימים גלגלו את הסיפור לפרופסור ישעיהו לייבוביץ'. אמיתותו של הסיפור מוטלת בספק, אבל השאלה הקשה בעיניה עומדת – כיצד זה אנו חוגגים הרג בני אנוש?

המן תאב הכבוד נפגע ממרדכי ובקלות מחליט לרצוח עם שלום. אחשוורוש, שלא הצליח להחליט בעצמו על גורל וְשָׁתִי והתייעץ לשם כך עם שבעת שרי פרס על גורלה, מחליט ללא היסוס על רצח העם היהודי – "וַיִּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טִבְעָתוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהֶמָּן... וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמָּן הַכֹּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ" (ב, י-יא).

אותו המן שאמר למלך: "וְעֲשֵׂרְתָּ אֲלֵכִים כְּכֹר כֶּסֶף אֲשֶׁקוּל עַל יְדֵי עֲשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ" (ב, ט), כסף זה הוא כנראה אחוז מסוים מכספי השלל אותו ייקחו מהיהודים. קפיטליזם רצחני שמאפשר להרוג בשביל כסף.

אסתר, במשתה השני, מתחננת להציל את עמה. המלך בחמתו מצווה לתלות את המן ונותן את בית המן למרדכי ואסתר, וחשב שזה יספק את אסתר. ואז אסתר שוב מסכנת את חייה ומתחננת "לְהָשִׁיב אֶת הַסְּפָרִים מִחֻשְׁבַּת הָמֶן בּוֹ הַמֶּדֶתָּה הָאֲנִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבֵּד אֶת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ" (ח, ה). אסתר מבקשת לבטל את הגזרה ולא מבקשת להרוג איש! המלך אינו יכול להיענות לבקשתה "כִּי כָתַב אֲשֶׁר נִכְתָּב בִּשְׁם הַמֶּלֶךְ וְנִתְּנוֹם בְּטִבְעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב", ואנו שואלים מדוע אי אפשר להשיב כתב שכתב המלך? התשובה היא כי חוק זה חוק, וחוק לא ניתן לביטול, ולכן הפתרון המוצע ליהודים הוא שהם יוכלו להגן על עצמם – "לְהִקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל נַפְשָׁם".

אין ספק שיש פה ביקורת נוקבת על המלך שמנסה ליצור תדמית של 'מדינת חוק', במסגרתה אי אפשר לבטל חוק, אך אם יהרגו אנשים זה 'בסדר'. אוי לה לאותה 'מדינת חוק', ואוי לה לאותה המדינה שזה מלכה. המלחמה המתוארת בפרק ט' היא רק מלחמת הגנה. המן חשב שלמלך כדאי להרוג את היהודים

המשך

לימוד בחברותא

« המשך: כיצד זה אנו חוגגים הרג בני אנוש? | הרב אביה הכהן

מכיוון שהוא ייתן מכספי השלל לגנזי המלך, ואילו במלחמת היהודים נאמר פעם אחר פעם - "ויכנו היהודים בכל איביהם מכת חרב והרג... ובבזה לא שלחו את ידם... ויקהלו היהודים אשר בשושן... ובבזה לא שלחו את ידם. ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם... ובבזה לא שלחו את ידם".

אסתר לא ביקשה את המלחמה, ומלחמה זו היא מלחמת הגנה והצלה. אם מלחמה והרג באים על מנת להשיג רווח כספי, זו מלחמה טמאה ורעה, אך אם מלחמה באה להציל נפשות, זו מלחמה קדושה. אם היו היהודים לוקחים את השלל, משמע שמותר היה להרוג על מנת להרוויח כסף, אך זו דרכו של המן האגגי ולא של אסתר ומרדכי.

מיזם 929 | <https://www.929.org.il/page/828/post/22147>

שאלות לדיון

- מהי הדילמה המוסרית שמתאר הכותב? הסבירו את המורכבות, ממה נובע הקושי עבורו?
- מה דעתכם/ן על הדילמה?
- כיצד המחבר מתמודד עם הדילמה? (מוצא הצדקה? מבקר?)
- נסחו תגובה בעד העמדה שהוא מציג, ועמדת נגד.
- מה המסר של המגילה ע"פ המאמר? האם יש למגילה סוף טוב?

לימוד בחברותא

בגלל אבא | רביטל ויטלזון יעקבס

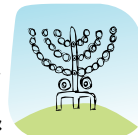
אנחנו קוראים על 500 איש שאבדו בשושן, על עוד שלוש מאות ואחרי זה עוד 75 אלף. בבואנו לקרוא על בני המן, זה מצטמצם, וכל בן מקבל אפילו שורה בפני עצמו. למה זה? בתחילת הפרק אתה קורא על המהפך הגדול בגורלם של היהודים. מעם שמועמד לכליון, הוא הופך לעם חזק המהווה איום על העמים סביבו. ממרדכי הנרדף, הוא הופך למנהיג עם כוח גדול ביותר. קשה מאוד להאמין למהפך המהיר הזה. אנחנו יודעים שביציאת מצרים היה צריך להחליף דור כדי לעבור ממהות של עבדים למהות של עם. והנה פה, תוך פסוקים ספורים זה קורה. עוד דבר תמוה הוא הפירוט של עשרת בני המן. אנחנו רגילים במספרים גדולים, עגולים ומרשימים, על מנת להאדיר הישגים. אנחנו קוראים על 500 איש שאבדו בשושן, וביום אקסטרה הם הרגו עוד שלוש מאות ואחרי זה עוד 75 אלף.

בבואנו לקרוא על בני המן. זה מצטמצם, וכל בן מקבל אפילו שורה בפני עצמו. למה? חלק אחד בי אומר, גם זו האדרה של הניצחון. כמו אצל חנה ושבעת בניה שקראנו ובכינו על בן אחרי בן שנרצח, כך כאן, אנחנו אחד אחד נהרוג בהם, ננקום במי שבכלל הגה את הרעיון לכלותנו.

אבל אולי זה אחרת. אולי כל בן הוא שורה, הוא עולם מלא שאבד ואיננו בגלל חטא אבותיו. ואולי אנחנו צריכים לקרוא את זה בבת אחת, כדי שגם לנו ייגמר האוויר, מכל הכאב הזה. מעוד מוות מיותר.

מיזם 929 | <https://www.929.org.il/page/828/post/22152>

- מהי הדילמה המוסרית שמתארת הכותבת? הסבירו את המורכבות, ממה נובע הקושי עבורה? ?
- מה דעתכם/ן על הדילמה? ?
- כיצד המחברת מתמודדת עם הדילמה? (מוצאת הצדקה? מבקרת?) ?
- נסחו תגובה בעד העמדה שהיא מציעה, ועמדת נגד. ?
- מה המסר של המגילה ע"פ המאמר? האם יש למגילה סוף טוב? ?

לימוד בחברותא

סוף סיפור | אסף סלע-קול

תם אך לא נשלם. יתכן והקורא תוהה ותמה על התנהגות היהודים ואסתר המלכה, כאשר השאלה המהדהדת מכולן היא מדוע לעזאזל נמצא סיפור כה מוזר בתנ"ך? סיפור שדומה שנכתב בקריצה. סיפור שבו המלכה הגיבורה מתנהגת בחוסר מוסריות משוועת, ומסרבת לקחת אחריות ולהנהיג את עמה לחירות. סיפור המלא בתהפוכות גורל ושהחלקים הדרמטיים ביותר בו אירעו בגלל צירופי מקרים מדהימים. פרשנות אחת אומרת שאין מקריות בעולם. זוהי תפיסת העולם הדתית האופיינית: הכל מוכון מלמעלה, הכל נעשה ברצונו של אלוהים [...]. על כך נאמר – אשרי המאמין. אציין רק שבניגוד מוחלט לשאר ספרי התנ"ך, אלוהים נעדר ממגילת אסתר לחלוטין. לא רק שאינו נוכח כדי לכוון את האירועים בעצמו (בניגוד למופיע בספרי התורה או הנביאים) אלא הוא גם לא מופיע במרום.

אך מי שמתקשה לקבל תפיסה זו לאור כל מה שקראנו במגילה עדיין נשאר עם סימני שאלה ועם תחושה מאוד לא נוחה. פרשנות אחרת מסבירה שאין זה מקרה שהסיפור מלא במקריות. בחכמתו, התנ"ך פשוט מנסה לומר לנו היהודים לקחת את גורלנו בידינו. לכן הוא גולל בצורה כה נלעגת את סיפורם של יהודים בארץ נוכרית תחת שלטונו של שליט זר. כל עוד לא ניקח את גורלנו בידינו, מזהיר אותנו התנ"ך – נהיה נתונים ליד המקרה ולגורל ההפכפך. מובן שלמגילה יש "הפי אנד", אחרת לא הייתה נכנסת לתנ"ך. אך אי אפשר שלא להתרשם ולהזדעזע מכמה קרובים היינו להשמדה. עניין של מקריות ותו לא.

אך לא די בכך. הסיפור גם שם בפנינו מראה ומזהיר אותנו שברגע שלקחנו אחריות על גורלנו, אסור לנו לשכוח שהחיים הם כמו גלגל: פעם למעלה, פעם למטה. בסיפור המגילה היינו למטה והנה מצאנו עצמנו למעלה. אך כשהיינו למעלה, כעת בעלי כוח ושררה, מייד התחלנו להתנהג בצורה שמוסריותה מוטלת בספק. דבר זה מהדהד לסיפורי תנ"ך רבים שבהם בני ישראל 'עושים את הרע בעיני אלוהים' (כלומר, מתנהגים בחוסר מוסריות) ולכן אלוהים נוטש אותם. ומה נמצא בכל תהפוכות הגלגל הללו אם לא אזהרה לעתיד לבוא: כמו שמי שהיה למטה מצא עצמו למעלה, כך מי שמוצא עצמו למעלה עלול שוב למצוא עצמו למטה. ומכאן חשיבותה העליונה של המוסריות. ונשים לב לכך שבפסוק האחרון במגילה מצוין שמרדכי הפך להיות "רצוי לרוב אחיו".

לרובם. לא לכולם.

נכתב בהשראת ד"ר אביבה סלע-קול ז"ל

מהי הדילמה המוסרית שמתאר הכותב? הסבירו את המורכבות, ממה נובע הקושי עבורו? ?

מה דעתכם/ן על הדילמה? ?

כיצד המחבר מתמודד עם הדילמה? (מוצא הצדקה? מבקר?) ?

נסחו תגובה בעד העמדה שהוא מציע, ועמדת נגד. ?

מה המסר של המגילה ע"פ המאמר? האם יש למגילה סוף טוב? ?

לימוד בחברותא

איך טחו עיני מראות? | מנחם הלוי

בימי נערוּתִי ידעתי, כך למדו אותי, שעמינו, תולעת יעקב, נותן גוו למכים. טלו למשל, את מגילת אסתר, מסביר המורה, איזה אובדן עצות, בכי, צום ומספד; איזו שפלות: נס מפוקפק מתארע הודות לאישה מפוקפקת [...]. וכיוצא בהם דברים, שהדליקו במיעוטינו אש קנאות (להתבדל) וברובינו אש טמיעות (להשתלב).

מאז שנאתי את המגילה, שנאתי את המגילה ו... שנאתי את עצמי. לימים, משעמדתי על דעתי ויצאתי מרשות מלמדי, להשכיל, ראיתי שהם היו, במחילה מכבודם, תוכיים החוזרים על הדברים ששונאי ישראל מ"חכמי אשכנז" שמו בפיהם.

אני ראיתי איפה השפלות ואיפה התפלות.

אז ראיתי את מרדכי, זה היהודי ה"שפל" והנה הוא היחידי ש"לא יכרע ולא ישתחוה". ואת המן, ראש השרים ומטה לב המלך לרצונו ראיתי לעומתו - והנה המן, "נופל על המיטה" ומבקש על נפשו - והרי כל זה כתוב במפורש ואיך, איך טחו עיני מראות! את אסתר ראיתי, העדינה, הצנועה, בין רעותיה המפורכסות והמפרכסות למצוא חן, היחידה ש"לא בקשה דבר" והשומרת את מצוות דודה גם בחצר המלוכה. גם זה נעלם ממני - במצוות מורי, ובעיקר, בעיקר ראיתי "עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל המדינות", האימפריה הפרסית, כשהוא שומר על צביונו הלאומי ואת "דתי המלך אינם עושים". ראיתי שנאה גזעית, עמלקית, וטיפשותו של מלך הפכפך - ובתנאים כאלה ובמצב כזה לך אחוז בחרב והתגונן! ולא יהיה בזה משום איבוד עצמי לדעת? ברבות הימים מצאתי נוסחה מצויינת למצב זה: "מי זה יעיז להחליט כי להתקיים בתוך תנאים נוראים כאלה כל-כך הרבה דורות היה דרוש פחות כח מאשר לשוב לתחיה שלמה ולהיגאל בזמן-הזה?" (א.ד.גורדון)

דגניה ב', 1966, מובא ב-'עמודים'

מהי הדילמה המוסרית שמתאר הכותב? הסבירו את המורכבות, ממה נובע הקושי עבורו?

מה דעתכם/ן על הדילמה?

כיצד המחבר מתמודד עם הדילמה? (מוצא הצדקה? מבקר?)

נסחו תגובה בעד העמדה שהוא מציע, ועמדת נגד.

מה המסר של המגילה ע"פ המאמר? האם יש למגילה סוף טוב?

במה מוצדק? במה שגוי?	סיפור המגילה	במה מוצדק? במה שגוי?
	טיעון א' טיעון ב'	
	שאלה מוסרית	
	מסקנה קבוצתית	